

Г. О. ЯКОВЛЄВА,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри
трудового права Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

ПРАВОВИЙ СТАТУС УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ У СВІТЛІ НОВОГО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВИЩУ ОСВІТУ»

У статті аналізуються особливості правового статусу окремих учасників освітнього процесу у вищих навчальних закладах у зв'язку з прийняттям нового Закону України «Про вищу освіту». Висвітлено особливості діяльності науково-педагогічних працівників вищів з підвищення якості освіти. Авторка акцентувала увагу на тому, що освітній процес є спільною діяльністю різних його учасників не тільки з метою отримання нових знань, оволодіння навичками та уміннями, а й для гармонійного всебічного розвитку особистості.

Ключові слова: освітній процес, якість освітньої діяльності, науково-педагогічний працівник, вищий навчальний заклад.

Постановка проблеми. Вищі навчальні заклади на відміну від інших підприємств, установ, організацій, господарюючих суб'єктів мають особливий статус. Вони виконують особливі завдання і мають специфічний склад учасників освітнього процесу. Освіта є основою для всебічного, гармонійного розвитку держави і суспільства. Тут формуються нові покоління фахівців та управлінців, закладаються основи для інноваційного розвитку економіки [1].

Поставлені державою завдання перед вищими навчальними закладами виконуються завдяки висококваліфікованим спеціалістам, а тому Міністерство освіти і науки України вимагає від учасників навчального процесу підвищення рівня освіти. Закон України «Про вищу освіту» [2] пронизаний ідеєю про необхідність підвищення рівня якості освіти та підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях.

Метою статті є аналіз правового статусу суб'єктів освітнього процесу, а також висвітлення такої діяльності, як взаємодії особистостей.

Об'єктом дослідження є система відносин, закріплена сукупністю правових норм, що регулюють правові та організаційні засади здійснення освітньої діяльності вищими навчальними закладами.

Виклад основного матеріалу. Основну роль у підготовці висококваліфікованих спеціалістів відіграють науково-педагогічні працівники. Рекомендація про статус викладацьких кадрів установ вищої

освіти, прийнята Генеральною конференцією ООН з питань освіти, науки та культури (ЮНЕСКО) (29-та сесія, Париж, 11.11.1997 р.) [3] визначає, що викладання у сфері вищої освіти є висококваліфікованою професією, формою служіння суспільству, яка потребує від викладацьких кадрів глибоких знань та спеціальних навичок, що набуті та підтримуються наполегливим навчанням і дослідною діяльністю протягом усього життя.

Важливою умовою для підвищення якості освіти є досконале володіння своїм предметом. Як свідчить досвід, успішно навчає й виховує той науково-педагогічний працівник, який добре знає свій предмет. Студенти найавторитетнішими вважають тих викладачів, які мають ґрунтовні знання. Проте добре знання свого предмета автоматично не забезпечує його успішного викладання. Викладач повинен використовувати матеріали науки для розумового розвитку студентів, їх фахової підготовки і виховання. Крім того, необхідно орієнтуватись в суміжних дисциплінах, що сприятиме розкриттю закономірних зв'язків між предметами. Слід володіти методикою викладання та враховувати особливості особистості студента, зацікавити інформацією, захопити нею і викликати бажання поповнювати свої знання. Викладачі повинні знаходити досконаліші, раціональніші педагогічні технології.

Останніми роками в умовах запровадження Болонського процесу набуває актуальності питання про комп'ютерне навчання. Викладачі готують електронні підручники, методичні посібники, які орієнтують на самостійне оволодіння предметом за допомогою

технічних засобів. Під дистанційним навчанням відповідно до Положення про дистанційне навчання [4] розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Ніхто не заперечує проти використання у навчальному процесі комп'ютерних технологій. В сучасних умовах організація навчального процесу є неможливою без використання мережі Інтернет, комп'ютера, але фахівці з питань педагогіки й психології звертають увагу на необхідність безпосереднього спілкування студента і викладача. Відомий спеціаліст у цій сфері С. Д. Смірнов зазначає, що важливою потребою, яка є основою соціалізації людини й розвитку її особистості, є потреба у спілкуванні [5, с. 100]. Тому при обранні претендента на викладацьку посаду слід враховувати здатність до спілкування і критично ставитись до деяких нових педагогічних технологій, щоб не зруйнувати ті результати, які досягнуті працею поколінь.

Таким чином, дистанційне навчання, використання комп'ютерів об'єктивно необхідне, але Інтернет не може замінити традиційний навчальний процес. Деякі знання можна отримати без присутності викладача, а виховний процес може здійснюватись лише за допомогою безпосередніх контактів між студентом і викладачем. Освіта і виховання були й залишаються двостороннім процесом. Особистість викладача відіграє важливу роль у формуванні професіонала, особистості, громадянина. На необхідність контактів викладача і студента наголошує також М. М. Фіцула, підкреслюючи, що педагогічна діяльність передбачає безпосередні контакти зі студентами. У процесі такого спілкування викладач впливає на них не лише своїми знаннями, а й емоційно-вольовими якостями, світоглядом. Погоджуємось з такою думкою, що стиль і тип спілкування має бути демократичним, повинен ґрунтуватись на глибокій повазі, довірі й орієнтації на самоорганізацію, самоуправління особистості і колективу, покликаний донести мету діяльності до свідомості кожного студента і залучити всіх до активної участі у спільній справі. Основними засобами такої взаємодії є заохочення, порада, інформування [6, с. 46–47].

Держава також вживає заходів щодо поліпшення виховної роботи з молоддю. Так, указом Президента України від 12.06.2015 р. № 334/2015 [7] наголошено

на необхідності вжиття заходів щодо осучаснення роботи навчальних закладів, музеїв, бібліотек, клубів, інших закладів культури з національно-патріотичного виховання, активного залучення ними дітей та молоді до вивчення історії та культури України, подвигів борців за незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, її демократичний вибір.

Питання про підвищення рівня виховної роботи набуває актуальності ще й у зв'язку з поширенням ідеї про «комерціалізацію» ВНЗ. На думку І. Грищенка, «поступ держави відбувається завдяки технологіям. І від функціонування і розвитку ВНЗ залежать економічні наслідки розвитку нації» [8]. Схожий підхід до цієї проблематики і в Президента Національної академії педагогічних наук України, який вважає, що «цивілізований світ дедалі глибше усвідомлює силу і невідворотність економічних викликів у всіх сферах суспільного життя, включно з освітою. Саме з економічних позицій потрібно оцінювати будь-які педагогічні інновації. Економічна сфера освіти – це не просто економіка, це «педагогічна економіка» [9]. Такі висновки, звичайно, не підлягають спростуванню, але захоплення «комерціалізацією технологій», «академічним капіталізмом», трансформацією університетів у специфічні «підприємницькі корпорації» не повинно перейти межі розумного і призвести до втрати високоосвіченого громадянина суспільства. Зрозуміло, що світ стає дедалі прагматичнішим, але не слід забувати про необхідність підготовки фахівців з високими моральними якостями. Питання про припинення фінансування вищих навчальних закладів і перетворення їх на самостійних господарюючих суб'єктів порушується вже давно, але, як слушно зазначає І. Совсун, освіта – не вид соціальної допомоги, хоча й виконує важливу соціальну функцію, а обов'язок і функція держави. Саме вона повинна виконувати освітню діяльність [10].

Закон України «Про вищу освіту» передбачив утворення нового органу, який здійснює контроль за освітньою діяльністю, – Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Цей орган аналізує якість освітньої діяльності вищих навчальних закладів, формує критерії оцінки якості освітньої діяльності, в тому числі наукових здобутків вищих навчальних закладів України, за якими можуть визначатись їх рейтинги. Новелою Закону також є положення про щорічне оцінювання науково-педагогічних працівників та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті вищого навчального закладу, на інформаційних стендах або в будь-який інший спосіб.

Освітній процес – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки. Учасниками освітнього процесу є науково-педагогічні працівники, наукові та педагогічні працівники, докторанти, аспіранти, студенти тощо. Згідно із ст. 55 Закону основними посадами науково-педагогічних працівників є:

- керівник (ректор, президент, начальник, директор);
- заступник керівника (проректор, віце-президент, заступник начальника, заступник директора, заступник завідувача), діяльність якого безпосередньо пов'язана з освітнім або науковим процесом;
- директор (начальник) інституту, його заступники, діяльність яких безпосередньо пов'язана з освітнім або науковим процесом;
- декан (начальник) факультету, його заступники, діяльність яких безпосередньо пов'язана з освітнім або науковим процесом;
- директор бібліотеки;
- завідувач (начальник) кафедри;
- професор;
- доцент;
- старший викладач, асистент, викладач-стажист;
- науковий працівник бібліотеки;
- завідувач аспірантури, докторантури.

Закон визнає директора бібліотеки і наукових працівників бібліотеки науково-педагогічними працівниками. Ці особи, звичайно, відіграють значну роль в освітньому процесі і сприяють підвищенню якості освіти, але не безпосередньо, а шляхом надання послуг з підготовки літературних джерел, консультацій щодо наявності нових наукових праць, їх змісту, загальної характеристики монографій тощо. Але вони не зобов'язані виконувати навчально-педагогічну роботу з певної дисципліни, а тому віднесення зазначених осіб до науково-педагогічних працівників, на наш погляд, є необґрунтованим. Завдяки бібліотекам мільйони людей одержують дорогоцінний скарб світових знань, здобувають наукові ступені та вчені звання. Бібліотеки поділені за своїм призначенням на наукові, спеціалізовані та публічні. Ці особи можуть займатись науково-педагогічною діяльністю на умовах сумісництва, погодинної оплати за наявності належної підготовки з певної спеціальності, але усі пільги, доплати бібліотечні працівники отримують відповідно до законодавства про бібліотечну справу і культуру, а не про вищу освіту. А режим роботи науково-педагогічних працівників, оплата їх праці врегульовані зовсім іншими нормативно-правовими актами.

Також не можна вважати обґрунтованим віднесення до науково-педагогічних працівників завідувача аспірантури, докторантури, бо такі особи так само не виконують виховних та педагогічних функцій.

На протипагу вищезазначеним особам, завідувач кафедри зобов'язаний виконувати педагогічне навантаження без додаткової оплати за такий вид діяльності. Доплати для нього передбачені лише за виконання адміністративних функцій з управління кафедрою та керівництво трудовим колективом такого структурного підрозділу вищого навчального закладу.

Крім зазначених осіб, значну роль у педагогічному та виховному процесі відіграють працівники методичних лабораторій, навчально-допоміжний персонал, співпрацівники відділів технічних засобів навчання, перекладачі. Всі вони впливають на загальні результати навчального процесу і забезпечують високий рівень якості освіти. Зазначені суб'єкти мають різний правовий статус, але між ними існує зв'язок.

Закон наголошує на необхідності активізації наукових досліджень і визнає, що наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність у ВНЗ є невід'ємною складовою освітньої діяльності і проводиться з метою інтеграції наукової, освітньої і виробничої діяльності в системі вищої освіти. Проведення наукової і науково-технічної діяльності університетами, академіями, інститутами є обов'язковим. Невипадково у ч. 9 ст. 55 Закону зазначається, що посади науково-педагогічних працівників можуть займати особи, які мають науковий ступінь або вчене звання, а також особи, які мають ступінь магістра. В літературі існує думка про те, що всіх викладачів умовно можна поділити на три групи: 1) викладачі з переважанням педагогічного напрямку; 2) викладачі з переважанням дослідницького спрямування і 3) викладачі з однаковою вираженістю педагогічного та дослідницького спрямування. І хоча більшість дослідників вважають педагогічну діяльність провідною у визначенні професійної майстерності викладача, не будучи підкріпленою науковим пошуком, такий професіоналізм швидко згасає. Наукова діяльність збагачує викладача, розвиває його теоретичний потенціал, підвищує науковий рівень занять такої особи. Недаремно ч. 1 ст. 65 Закону закріплює, що одним із суб'єктів наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності у вищих навчальних закладах є науково-педагогічний працівник.

Закон продемонстрував повернення до конкурсного заміщення посад науково-педагогічних працівників. У ч. 11 ст. 55 визначається, що під час замі-

щення посад науково-педагогічних працівників – завідувачів (начальників) кафедр, професорів, доцентів, старших викладачів, укладенню трудового договору (контракту) передусе конкурсний відбір, порядок якого затверджується вченою радою вищого навчального закладу. Позитивним моментом Закону є те, що він враховує й нестандартні ситуації, винятки із загального правила, коли конкурс на зайняття посади не проводиться. Це свідчить про відмову від деяких елементів бюрократизму у процесі відбору кадрів та заміщення вакансій. Так, ч. 12 ст. 55 Закону передбачає, що в окремих випадках у разі неможливості забезпечення освітнього процесу наявними штатними працівниками вакантні посади науково-педагогічних працівників можуть заміщуватись за трудовим договором до проведення конкурсного відбору на ці посади у поточному році.

Враховання положень міжнародних актів при розробці Закону України «Про вищу освіту» змінило вимоги до обсягу педагогічного навантаження викладачів – із 900 годин до 600 годин. При цьому зменшення максимального навантаження на одну ставку науково-педагогічного працівника до 600 годин на навчальний рік не є підставою для збільшення чисельності штатних одиниць. Реалізація цієї норми створює реальні можливості для підвищення якості освіти, адже у викладачів з'являється додатковий час для самопідготовки, виконання запланованих наукових робіт, підвищення кваліфікації тощо.

Особливу роль у забезпеченні якості освіти та у виховному процесі відіграють керівники факультетів. Керівник факультету (декан, начальник) обирається вченою радою вищого навчального закладу строком на 5 років з урахуванням пропозицій факультету, після чого з ним укладається контракт. Керівник факультету здійснює свої повноваження на постійній основі. Інші питання щодо порядку обрання визначаються статутом ВНЗ. На жаль, Закон не зовсім чітко вирішує питання щодо механізму врахування пропозицій факультету стосовно претендентів на зайняття такої посади. Виходячи із вимог ст. 43 Закону, конкурс на заміщення посади декана не оголошується, отже, на відміну від посад науково-педагогічних працівників, які можуть бути заміщені особами, що раніше не працювали в цьому ВНЗ, кандидатура на посаду керівника факультету може бути запропонована лише з числа науково-педагогічного складу факультету [11].

Про особливий статус декана свідчить і порядок його звільнення з посади – можливість звільнення за поданням вченої ради вищого навчального закладу або органу громадського самоврядування з підстав, визначених законодавством про працю, за порушен-

ня статуту вищого навчального закладу, умов контракту. Пропозиція про звільнення керівника факультету вноситься до органу громадського самоврядування факультету не менш як половиною голосів статутного складу вченої ради факультету та приймається не менш як двома третинами голосів статутного складу органу громадського самоврядування факультету.

Що стосується заступників декана, діяльність яких безпосередньо пов'язана з освітнім або науковим процесом, то їх статус законом не визначений взагалі. На нашу думку, ці питання повинні бути вирішені у статуті вищого навчального закладу.

Як уже зазначалось, Закон України «Про вищу освіту» має на меті забезпечувати якість освітньої діяльності та якість вищої освіти, а тому він встановлює підвищені вимоги не тільки до викладачів, а й до здобувачів вищої освіти. Роботодавці зацікавлені у високій кваліфікації випускників вишів. На ринку праці мають попит ті особи, які володіють кількома професійними кваліфікаціями [12]. Самі ж випускники ВНЗ мають швидко адаптуватися до реальних умов виробництва.

Стаття 52 Закону визначає, що учасниками освітнього процесу можуть бути фахівці-практики, які залучаються до освітнього процесу на освітньо-професійних програмах. Також до такої діяльності можуть бути залучені роботодавці. Умови такої участі мають бути визначені у статуті вищого навчального закладу. Це можуть бути, наприклад, як лекції, організація науково-практичних конференцій, так й експертиза проектів тощо. Держава, у свою чергу, економічно заохочує підприємства різних форм власності до співпраці з вищими навчальними закладами щодо виконання науково-інноваційних проектів, підготовки і перепідготовки фахівців з вищою освітою, проведення практики студентів, але, на жаль, сам механізм такого заохочення до співпраці не визначений.

Висновки. Закон України «Про вищу освіту» встановлює основні правові, організаційні та фінансові засади функціонування системи вищої освіти, створює умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу з вищими навчальними закладами на принципах автономії вищих навчальних закладів, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки висококваліфікованих фахівців. У той же час автономія та самоврядування вищих навчальних закладів не означає можливість нехтувати нормами закону. Для досягнення високого рівня якості освітньої діяльності вищі навчальні заклади повинні чітко визначати у статуті правовий статус усіх учасників освітнього процесу.

Спільній праці вишив з роботодавцями сприятиме не тільки визначення механізмів реалізації такої діяльності, а й впровадження Національної рамки кваліфікацій, що вимагає від вищих навчальних закладів не обмежуватись присвоєнням кваліфікацій, а підтвердити наявність у випускників певних умінь, навичок, здатності до самостійного вирішення завдань

тощо. Як зазначається в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [13], сучасний ринок праці вимагає від випускника не лише глибоких теоретичних знань, а й здатності самостійно застосовувати їх у нестандартних, постійно змінюваних життєвих ситуаціях переходу від суспільства знань до суспільства життєво компетентних громадян.

ЛІТЕРАТУРА

1. Квіт С. Реформи в освіті – запорука успішних реформ в Україні загалом // Уряд. кур'єр. – 2014. – 29 квіт. (№ 78).
2. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII // Відом. Верхов. Ради України. – 2014. – № 37–38. – Ст. 2004.
3. Рекомендация о статусе преподавательских кадров учреждений высшего образования [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://un.by/f/file/Recommendations.pdf>.
4. Положення про дистанційне навчання : затв. наказом М-ва освіти і науки України від 25.04.2013 р. № 466 // Офіц. вісн. України. – 2013. – № 36. – Ст. 1288.
5. Смирнов С. Д. Педагогика и психология высшего образования: От деятельности к личности : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений / С. Д. Смирнов. – 3-е изд., стереотип. – М. : Изд. центр «Академия», 2007. – 400 с.
6. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2006. – 352 с.
7. Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді : указ Президента України від 12.06.2015 р. № 334/2015 // Офіц. вісн. Президента України. – 2015. – № 14. – Ст. 971.
8. Грищенко І. Поступ держави відбувається завдяки технологіям / І. Грищенко // Уряд. кур'єр. – 2014. – 22 серп. (№ 153).
9. Кремень В. Умови мають відповідати завданням / В. Кремень // Уряд. кур'єр. – 2014. – 22 серп. (№ 153).
10. Совсун І. Держзамовлення отримуватимуть університети, які приваблять найсильніших абітурієнтів / І. Совсун // Уряд. кур'єр. – 2014. – 5 листоп. (№ 205).
11. Гончарова Г. С. Правове регулювання трудових відносин з керівними працівниками ВНЗ III та IV рівнів акредитації / Г. С. Гончарова // Становлення освітнього права в Україні : матеріали наук.-практ. семінару (м. Харків, 4 жовтня 2010 р.) – Х. : Вид-во НУА, 2010. – С. 50–53.
12. Супрун В. У високій кваліфікації фахівця має бути зацікавлений передусім роботодавець / В. Супрун // Уряд. кур'єр. – 2013. – 7 серп. (№ 141).
13. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : схвал. указом Президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013 // Офіц. вісн. України. – 2013. – № 50. – Ст. 1783.

REFERENCES

1. Kvit S. (2014) Reformy v osviti – zaporuka uspishnykh reform v Ukraini zahalom [Reform in education is the key to successful reforms in Ukraine]. *Uriadovyi kurier. – Government Courier*, № 78. [In Ukrainian]
2. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 № 1556-VII [On higher education: Law of Ukraine dated 01.07.2014 № 1556-VII] *Vidom. Verkhov. Rady Ukrainy. – Data of Supreme Council of Ukraine*, 2014 № 37-38, St. 2004. [In Ukrainian]
3. Rekomendatsiya o statuse prepodavatel'skikh kadrov uchrezhdeniy vyisshego obrazovaniya [Recommendation concerning the status of teachers institutions institutions of higher education]. *un.by*. Retrieved from: <http://un.by/f/file/Recommendations.pdf> [In Russian]
4. Polozhennia pro dystantsiine navchannia: zatverdzhene nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 25.04.2013 № 466 [The provision on distance education: approved by order of the Ministry of education and science of Ukraine dated 25.04.2013, No. 466] *Ofits. visn. Ukrainy. – Official Herald of Ukraine*, 2013, № 36, St. 1288. [In Ukrainian]
5. Smirnov S. D. (2007) *Pedagogika i psihologiya vyisshego obrazovaniya: Ot deyatelnosti k lichnosti: Ucheb. posobie dlya stud. vyisshe. ucheb. zavedeniy [Pedagogy and psychology of higher education: From activity to personality: Textbook. a manual for students. the high. proc. opened]* Moskow: Izdatel'skiy tsentr «Akademiya» [In Russian]

6. Fitsula M. M. (2006) *Pedahohika vyshchoi shkoly: Navch. Posib [Pedagogy of higher school: Studies. manual]*. Kyiv, «Akademvydav» [In Ukrainian]
7. Pro zakhody shchodo polipshennia natsionalno-patriotichnoho vykhovannia ditei ta molodi: ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12.06.2015 № 334/2015 [About measures on improving the national-Patriotic education of children and youth: the decree of the President of Ukraine on 12.06.2015, No. 334/2015] *Ofits. visn. Prezydenta Ukrainy. – Official Gazette of the President of Ukraine*, 2015, № 14, St. 971. [In Ukrainian]
8. I. Hryshchenko (2014) Postup derzhavy vidbuvaietsia zavdiaky tekhnolohiiam [The development of the state is due to the technology] *Uriadovyi kurier. – Government courier* № 153. [In Ukrainian]
9. V. Kremen. (2014) Umovy maiut vidpovidaty zavdanniam [Conditions should match the tasks] *Uriadovyi kurier. – Government courier*, № 153. [In Ukrainian]
10. I. Sovsun (2014) Derzhzamovlennia otrymuvatymut universytety, yaki pryvabliat naisylnishykh abiturientiv [The order will be to get universities that will attract the strongest students] *Uriadovyi kurier. – Government courier*, № 205. [In Ukrainian]
11. Honcharova H. S. (2010) Pravove rehuliuвання трудових відносин з керівними працівниками ВНЗ III та IV рівнів акредитації [The Legal regulation of labour relations with managers of higher education institutions of III and IV accreditation levels]. Establishment of educational rights in Ukraine '10. *Mater. nauk.-prakt. seminaru (m. Kharkiv, 4 zhovtnia 2010) – Mater. Sciences.-practical. workshop (Kharkiv, October 4, 2010)*, Vyd-vo NUA, 50-53. [In Ukrainian]
12. V. Suprun. U (2013) vysokii kvalifikatsii fakhivtsia maie buty zatsikavleni peredusim robotodavets [The high qualifications of the specialist should be interested first of all the employer] *Uriadovyi kurier. – Government courier*, № 141. [In Ukrainian]
13. Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku: skhvalena ukazom Prezydenta Ukrainy vid 25.06.2013 № 344/2013 [The national strategy of education development in Ukraine for the period until 2021: approved by the decree of the President of Ukraine dated 25.06.2013 № 344/2013] *Ofits. visn. Ukrainy. – Official Herald of Ukraine*, 2013 № 50, St. 1783. [In Ukrainian]

Г. А. ЯКОВЛЕВА

кандидат юридических наук, доцент кафедры трудового права
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

**ПРАВОВОЙ СТАТУС УЧАСТНИКОВ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА
В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ В СВЕТЕ НОВОГО ЗАКОНА УКРАИНЫ
«О ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ»**

В статье анализируются особенности правового статуса некоторых участников образовательного процесса в высших учебных заведениях в связи с принятием нового Закона Украины «О высшем образовании». Освещены особенности деятельности научно-педагогических работников вузов по повышению качества образования. Автор акцентировала внимание на том, что образовательный процесс является совместной деятельностью различных его участников не только с целью получения новых знаний, овладения навыками и умениями, а и для гармоничного всестороннего развития личности.

Ключевые слова: образовательный процесс, качество образования, научно-педагогический работник, высшее учебное заведение.

G. O. YAKOVLEVA

Candidate of Legal Science, Assistant Professor of the Department of Labor Law Department
of Yaroslav Mudryi National Law University

**LEGAL STATUS OF PARTICIPANTS OF EDUCATIONAL PROCESS
IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN LIGHT
OF THE NEW LAW UKRAINE «ON HIGHER EDUCATION»**

Problem setting. Higher education institutions, unlike other companies, institutions, organizations, business entities have a special status. They perform special tasks and have a specific list of participants educational process.

Education is the basis for the full and harmonious development of the state and society. It formed a new generation of professionals and managers, laid the foundation for innovative economic development.

Target of research. Aim of the article is an analysis of the legal status of the educational process, and highlighting such activities as interaction between individuals.

Object of research is system of relations, fixed set of legal rules governing the legal and organizational principles of educational activities of universities.

Article's main body. The article analyzes the peculiarities of legal status of separate participants of educational process in higher educational institutions in connection with the adoption of the new law of Ukraine «On higher education». The peculiarities of activity of scientific and pedagogical staff of higher education institutions to improve the quality of education. Focuses on the fact that the educational process is a joint activity of its participants not only for the purpose of acquiring new knowledge, mastering skills, but also for the harmonious all-round development of personality.

Conclusions and prospects for the development. The Law of Ukraine «On Higher Education» provides the basic legal, organizational and financial foundations of the system of higher education, creating conditions for strengthening cooperation between state agencies and businesses with higher education institutions on the principles of autonomy in institutions of higher education, combining education with science and industry to prepare highly professionals. At the same time, autonomy and self-government institutions of higher education does not mean the opportunity to ignore the rules of law. To achieve high quality education of higher education institutions should clearly define in statute the legal status of all participants in the educational process.

Joint work of the university with employers will not only determine the mechanisms for implementing such activities, but the implementation of the National Qualifications Framework, which requires higher education qualifications not to do a limited assignment, but confirm that graduates have certain skills, ability to solve problems independently, etc.. The current labor market requires having not only deep theoretical knowledge from graduate student, but also the ability to apply independently them in innovative, constantly changing life situations of transition from a society of knowledge vital to the society of competent citizens.

Key words: educational process, quality of educational activity, Scientific staff member, higher educational institution.